

ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ОСНОВ ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

*Сенюк О.В.,
здобувач Військового інституту
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

Адміністративно-правові основи становлення та розвитку військової підготовки студентів вищих військових навчальних закладів (далі - ВВНЗ) та військових навчальних підрозділів ВНЗ (далі - ВНП ВНПЗ) виступають квінтесенцією розвитку освіти в Україні в цілому й рівня підготовки офіцерських кадрів запасу зокрема. Важливість і складність усвідомлення історії становлення, сучасних принципів, мети, завдання та функцій військової підготовки студентів зумовлена розумінням стратегічного розвитку державотворення у складних геополітичних умовах, коли Україна піддається військово-політичному впливу інших держав, що підкреслює об'єктивну актуальність дослідження даної проблематики.

Серед вчених значну увагу даним проблемам присвятили свої дослідження такі науковці, як О.О. Безносок [1], М.В. Герасименко [2], О.М. Даценко [3], Л.П. Кривизюк [4], Ю.І. Приходько, Толлок І.В. [5]. Проте, адміністративно-правові аспекти становлення та сучасного функціонування системи військової підготов-

ки студентів у ВВНЗ й ВНП ВНЗ виступають малодослідженою перспективною науковою проблемою.

Історія формування та розвитку військової підготовки студентів у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України, будучи продуктом політичного розвитку державності, відображає чотири етапи становлення та інституціоналізації. Перший період характеризується формуванням нормативно-правової бази регулювання порядку створення і функціонування вищих військових навчальних заходів, які відігравали роль спеціалізованих установ з підготовки кадрових офіцерів російської та айстро-угорської імперії. Даний період охоплює XVIII – початок XX століття. У цей час спеціалізовані навчальні установи існували як в українських землях Російської імперії, так і у західноукраїнських землях, котрі належали до Австро-Угорщини. Важливим досвідом розвитку адміністративно-правового регулювання військової підготовки студентів у ВВНЗ й ВНП ВНЗ слід визнати другий період, коли в українських землях відбувались національно-визвольні змагання, а саме у 1917 – 1920-х роках. Регуляторні акти військово-освітніх відомств цього часу відображали прагнення українізувати систему військової підготовки студентів, залучали системні елементи військової підготовки студентів попередніх російського та австро-угорського режимів, імплементуючи норми і механізми цих систем. Характерним проявом національного будівництва системи військової підготовки студентів були спроби формування саме національної системи шляхом відкриття українських вищих військових навчальних закладів. Даний процес був перерваний військовою окупацією більшої частини українських земель радянським тоталітарним режимом, що ознаменувало собою третій період історії становлення системи військової підготовки студентів. У радянський час адміністративно-правове регулювання підготовки кадрових офіцерів та офіцерів запасу проявилось у системній узгодженості з військовими потребами держави. Для цього було уніфіковано нормативну базу, централізовано систему вищих військових навчальних закладів та здійснено системне новоутворення – військові навчальні підрозділи вищих навчальних закладів. Подібну систему військової підготовки сту-

дентів отримала Україна у 1991 році, що стало новим четвертим етапом розвитку досліджуваної системи, який також триває у сучасних умовах державотворення.

У той же час особливості принципів, мети, завдань та функцій військової підготовки студентів у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України засвідчує вплив радянського централізованого минулого, коли нормативно-правові основи комплексно контролюють не тільки порядок утворення та функціонування системи військової підготовки студентів ВВНЗ та ВНП ВНЗ, але й напрями подальшого її розвитку, де присутні елементи обмежень та регламентаційних приписів. Це позначається тим, що принципів засади військової підготовки студентів, котрі сформульовано у нормативно-правових актах, не належним чином відображають пріоритети міжнародного співробітництва та інтеграції з інститутами військової освіти країн-партнерів системи світової колективної безпеки. Нормативні акти та погляди вчених засвідчують зумовленість мети кадровими потребами Збройних сил України, вирішення яких розкривається у її завданнях через функціональні особливості системи військової підготовки студентів. На наш погляд основними складовими мети військової підготовки студентів у ВВНЗ й ВНП ВНЗ слід виділяти такі, як професійні якості офіцера-військовослужбовця, теорія і практика навичок військових предметів, патріотизм і престиж статусу офіцера. У той же час, до завдань військової підготовки студентів відносимо сучасну якісну підготовку фахівців на всіх рівнях – від тактичного до оперативно-стратегічного рівнів. Функції системи військової підготовки студентів, при різноманітності підходів вчених, представляються наступними: адаптаційна, навчальна, виховна, розвиваюча, діагностична, інтеграційна. Остання функція забезпечує з однієї сторони міжгалузеву нормативно-правову й структурно-організаційну інтеграцію, а з іншої сторони – інтеграцію вітчизняної системи військової підготовки студентів у ВВНЗ й ВНП ВНЗ до перспективних міжнародних освітніх програм і структур.

В цілому, система військової підготовки студентів у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підроз-

ділах вищих навчальних закладів України складається з таких елементів, як нормативно-правові, структурно-організаційні та субординаційно-функціональні основи. Нормативно-правові основи представлені інтегрованим мілітарним і освітнім законодавством, котре здійснює спільне певною мірою узгоджене регулювання відносин даної сфери. Структурно-організаційні засади представляють собою функціонування органів військового та освітнього управління, освітніх установ та науково-методичних центрів, відносини між якими побудовані у горизонтально-територіальному й субординаційно-вертикальному ракурсах.

Таким чином, слід засвідчити достатньо унікальний характер системи військової підготовки студентів у ВВНЗ й ВНП ВНЗ через її міждисциплінарний міжсистемний характер. Проте, сучасний динамічний глобалізаційний розвиток зумовлює модернізацію багатьох системних елементів, котрі дісталися у спадок від попередніх історичних періодів розвитку, що набуває неабиякої важливості під час перегляду основ національної безпеки і оборони України зокрема й міжнародної колективної безпеки в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безносюк О.О. Історичні аспекти процесу підготовки офіцерів запасу // Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 39. – С. 274 – 278.
2. Герасименко М.В. Військова освіта доби Гетьманату (квітень-грудень 1918 року) // Збірник наукових праць Військового гуманітарного інституту Національної академії оборони України. – 2003. – № 6 (37). – С. 28 – 35.
3. Даценко О.М. До питання про розвиток військової освіти в часи Української Революції (1917-1920 рр.). // Збірник наукових праць ВГІ НАОУ. – К., 2001. – №3 (22). – С. 16 – 22.
4. Кривизюк Л.П. Національне і військове виховання в Галичині напередодні і в роки визвольних змагань (1918-1919 рр.). Наукові записки. Збірник наукових статей. На-

ціональний педагогічний університет імені
М.П.Драгоманова. – Київ, 1999. – С.74 – 82.

5. Толоч І.В., Приходько Ю.І. Підготовка військових фахівців з вищою освітою: інноваційні підходи // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2013. – № 6 (32). – С. 259 – 269.